

K PROBLÉMU DISPEČERSKÉ SLUŽBY V ARMÁDNÍM TÝLU

Podplukovník Bohumír Oliva

Soudobé změny ve formách a způsobech vedení operací naléhavě vyžadují hledat též dokonalejší formy a metody v činnosti týlu.

Základním nezměněným úkolem týlu je dopravit zásoby nezbytné k materiálnímu zabezpečení vojsk v pravý čas na pravé místo. Z toho vyplývá, že podstatu činnosti týlu tvoří dva prvky, a to doprava a zásoby. Aby úkol materiálního zabezpečení vojsk byl splněn hospodárně (t. zn. aby s vynaložením co nejmenšího úsilí bylo dosaženo co největšího výsledku), je třeba především věnovat pozornost zvyšování rychlosti dopravy a dosažení její vysoké manévrovací schopnosti. Výkonnost dopravy je závislá na řadě činitelů, jako je na př. druh použité dopravní techniky, stav dopravní sítě, úroveň mechanisace nakládacích a vykládacích prací atd. Jednou z nejdůležitějších podmínek zvyšování výkonnosti dopravy je také metoda jejího řízení.

Pojmem řízení dopravy je třeba rozumět celý souhrn úkonů všech složek týlu armády, směřujících k uskutečňování plynulého a všestranného zabezpečování vojsk armády. Veškerá dopravní činnost na dopravní síti armády musí být proto řízena v souladu s vývojem situace na frontě. Organem, který centralisovaně usměrňuje dopravu k uskutečnění rozhodnutí velitele armády a pokynů náčelníka týlu armády, je štáb týlu armády. Štáb týlu armády je včas informován o změnách v bojové situaci, a může proto cílevědomě a účinně zasahovat do celého procesu dopravy.

Základem pro organisaci dopravy v týlu je plán přísunu a odsunu. Zpracovává jej štáb týlu armády a je východiskem pro další plánování v AZZ, na AVAS a v ANZ.

Dopravní situace v týlu armády se však proti plánu v každém okamžiku mění. Tyto změny jsou způsobeny vlivem změn v dopravní situaci v týlu frontu a ve vojskovém týlu, jakož i vlivem jiných činitelů, jako je na př. činnost nepřítele, technický stav vozidel, počasí atd. Proto je průběh dopravy předvídaný plánem přísunu a odsunu štábu týlu armády vždy ohrožován. Vliv některých činitelů se projevuje časově i prostorově jen v omezeném měřítku, a není proto nutné, aby k jeho odstranění zasahoval přímo štáb týlu armády. Daleko účelnější je, aby podřízené složky zúčastněné při dopravě iniciativně přizpůsobovaly plán přísunu a odsunu konkrétním podmínkám vyvíjející se dopravní situace. Jen tak může být zabezpečena operativnost řízení dopravy.

Pojem operativního řízení dopravy zahrnuje pohotovost a předvídavé řízení dopravy, zajišťující plynulost dopravy, předcházení a překonávání dopravních obtíží. Operativnost řízení dopravy zabezpečuje stálou manévrovací schopnost dopravy.

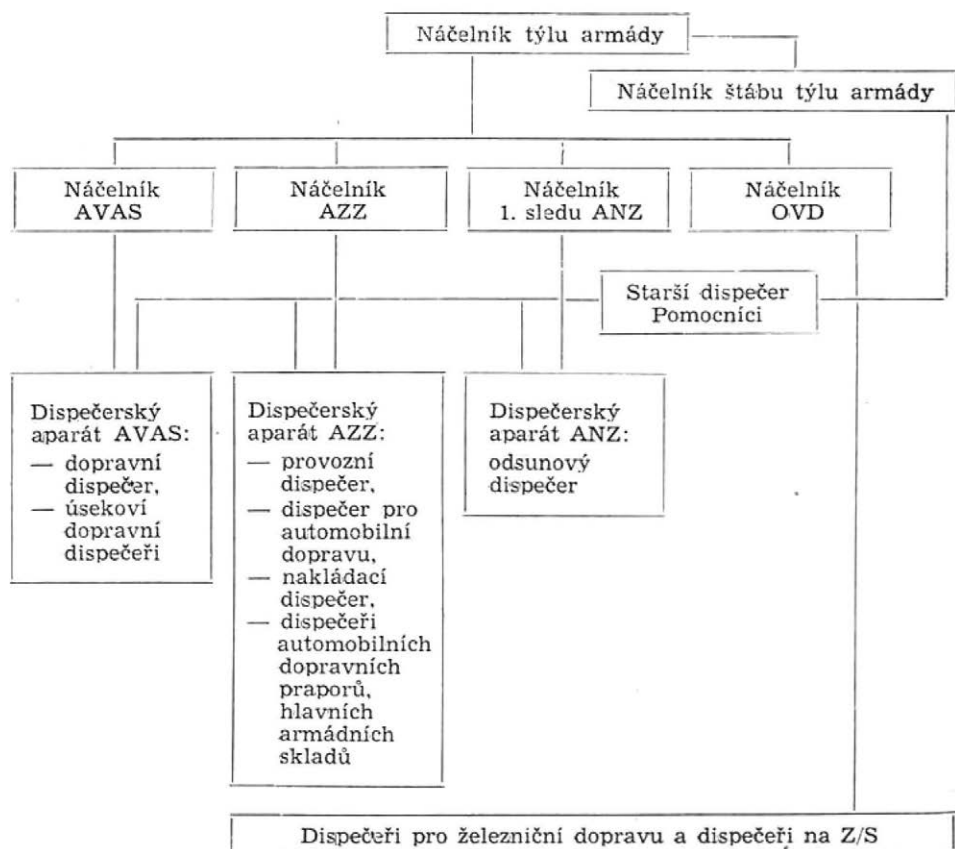
Základem operativního řízení dopravy je dispečerský systém. Dispečerský systém, jeho úkoly a činnost při řízení dopravy v armádním týlu nebyl dosud rozpracován. Úkolem tohoto příspěvku je proto nastínit jen všeobecné zásady dispečinku v armádním týlu, vzbudit o tento problém

zájem u pracovníků týlu a dát základ k rozvinutí diskuse k uvedené otázce. Můj příspěvek je nutno posuzovat jako návrh na organizaci dispečerské služby v armádním týlu.

Dispečerský systém řízení dopravy je charakterisován stálým a nepřetržitým sledováním dopravní situace zvláště vyčleněnými orgány — dispečery, kteří předvídavě, pohotově a pružně zasahují do procesu dopravy, aby byly vyloučeny nebo zmírněny vlivy rušivé působící na průběh dopravy. Dispečeri jsou podřízeni řídicím orgánům týlu armády a zabezpečují jim stálou informovanost o postupu plnění plánu přísunu a odsunu nebo plánů z něho odvozených. Řídící orgány týlu zasahují do řízení dopravy prostřednictvím dispečerů. Dispečerský systém řízení dopravy je prvním předpokladem k zabezpečení manévrovací schopnosti dopravy a k ekonomickému využívání všech dopravních prostředků.

Dispečeri jsou začleněni na jednotlivých velitelských stupních týlu armády a vytvářejí tak organický celek — dispečerský aparát týlu armády.

Schema organizace dispečerského aparátu týlu armády

Starší dispečer je podřízen přímo náčelníkovi štábu týlu armády a odpovídá za práci všech podřízených dispečerských složek. Je vedoucím celé směny dispečerů, řídí jejich práci a koordinuje. Všechny pokyny a nařízení týkající se plnění plánu přísunu a odsunu mohou být podřízeným složkám nařizovány jen prostřednictvím staršího dispečera.

Přímé řízení proudů na AVAS provádí dispečerský aparát AVAS v čele s dopravním dispečerem AVAS. Ve své práci se řídí grafikonem pohybu proudů po AVAS a pokyny staršího dispečera.

Dispečerský aparát AZZ řídí veškerý provoz na komunikacích v prostoru AZZ, nakládku a vykládku v AZZ. Železniční dopravu řídí dispečer železniční dopravy, kteří jsou podřízeni náčelníkovi OVD armády. Tito dispečeré těsně spolupracují s dispečerským aparátem AZZ k co nejlepšímu splnění plánu práce AZZ. Železniční dopravu řídí podle rozkazů náčelníka oddělení vojenské dopravy, vydávaných prostřednictvím staršího dispečera týlu armády.

Odsun raněných a nemocných do prostoru ANZ a z prostoru ANZ, jakož i pohyb proudů raněných uvnitř ANZ řídí odsunový dispečer ANZ s pomocníkem.

Práce dispečerů je organizována ve směnách. Náčelníkem celé směny dispečerů je starší dispečer týlu armády. Náčelníkem směny dispečerů na AVAS je dopravní dispečer AVAS, náčelníkem směny dispečerů v AZZ provozní dispečer AZZ a náčelníkem směny dispečerů v ANZ je odsunový dispečer ANZ. Každý náčelník směny zpracovává zpřesněný plán práce své směny, provádí rozbor práce směny a hlásí dosažené výsledky svému příslušnému náčelníkovi a staršímu dispečerovi týlu armády. Směna dispečerů trvá 10 hodin, z toho 2 hodiny na zabezpečení nepřetržitosti práce (1 hodina na převzetí a 1 hodina na odevzdání služby) a 8 hodin na vlastní řízení.

Kromě staršího dispečera usměrňují činnost jednotlivých složek dispečerského aparátu týlu armády jejich příslušní náčelníci v rámci své pravomoci. Podrobnosti týkající se práce dispečerského aparátu, jakož i vymezení pravomoci jednotlivých dispečerů a jejich náčelníků upravuje náčelník týlu armády zvláštními směrnicemi.

Předpokladem úspěšné práce dispečerů je účelné rozmístění pracovišť. Místnosti určené pro dispečerský aparát se volí v odolných sklepích zděných budov nebo se pro dispečery budují zvláštní úkryty. Pracoviště dispečerů se rozmisťují tak, aby umožňovala osobní styk vzájemně spolupracujících orgánů. Pracoviště musí být vybavena pomůckami, které usnadňují a urychlují práci a umožňují rychlé rozhodování. Dále je bezpodmínečně nutné, aby jednotlivé dispečerské složky měly telefonické spojení (spojení směrovými pojítky, po případě radiové spojení), a to jednak mezi sebou, jednak se všemi zúčastněnými výkonnými orgány.

K pomůckám, jimiž by mělo být vybaveno na příklad pracoviště staršího dispečera týlu armády, patří:

- předpisy, tiskopisy a pomůcky pro štábní práci,
- plán přísunu a odsunu štábu týlu armády,
- schema rozvinutí AVAS (s variantami objížděk),
- grafikon vlakové dopravy,
- schema dispečerského spojení v týlu armády,
- rozvrh služby dispečerů,
- kniha přijatých a vydaných dispečerských rozkazů.

Základem pro práci dispečerského aparátu týlu armády je plán přísunu a odsunu, který zpracovává oddělení plánování dopravy štábu týlu armády ve spolupráci s ostatními zúčastněnými složkami denně na příští plánovací období. Plánovací období trvá zpravidla 24 hodin a jeho časové ohraničení je dáno 6.00 hodinou, není-li jinak stanoveno náčelníkem týlu armády.

Podklady potřebné k zpracování plánu přísunu a odsunu musí štáb týlu armády dostat nejpozději do 0.00 hodin dne předcházejícího před začátkem plánovacího období. Aby podřízeným složkám, a to zejména AZZ, byla dána možnost pro jejich plánování, musí být plán přísunu a odsunu sestaven do 12.00 hod. Jak je zřejmo, štáb týlu armády plánuje s perspektivou na 30 hodin. Avšak tato značná perspektiva v plánování nevylučuje možnost uložit podřízeným orgánům okamžité provedení některých naléhavých dopravních úkolů. Plán přísunu a odsunu je sice základem pro veškeré další plánování v týlu armády, ale je možno jako pravidlo přijmout zásadu, že se ve skutečném jeho plnění budou projevovat více nebo méně ostré výkyvy v závislosti na skutečném vývoji operační, materiální a dopravní situace v daném okamžiku. Zvládnutí těchto výkyvů tak, aby nebyla narušena plynulost zabezpečování vojsk armády, je základním úkolem dispečerské služby týlu armády. Dispečerský systém řízení dopravy vytváří tedy předpoklady pro sladěnou a plánovitou práci týlu armády. Dispečerská služba týlu armády nepřetržitě sleduje a zaznamenává výsledky dosažené při plnění plánu přísunu a odsunu. Tím zabezpečuje náčelníkovi týlu armády stálou informovanost o dopravní situaci a umožňuje mu tak pružně zasahovat do dopravní činnosti týlu armády podle požadavků konkrétní situace.

Řídící činnost dispečerského aparátu týlu armády záleží tedy v tom, že řídí přímo, pohotově a operativně práci výkonných orgánů týlu armády tak, že jim ukládá úkoly vyplývající z plánu přísunu a odsunu v souladu s konkrétně se vyvíjející situací a kontroluje jejich plnění.

Dispečerský aparát vede dokumentaci nezbytnou k řízení dopravy. Nej důležitějším dokumentem je záznam o plnění plánu přísunu a odsunu. Dalšími dokumenty jsou zpřesněný plán práce směny a dispečerské rozkazy.

Zpřesněný plán práce celé směny dispečerů zpracovává starší dispečer týlu armády s perspektivou na 6 hodin. Zpřesněným plánem práce se, jak vyplývá z názvu, upřesňují úkoly uložené plánem přísunu a odsunu se zřetelem na současnou situaci a na její předpokládaný vývoj. Proto také nejdůležitějším podkladem pro zpracování zpřesněného plánu práce jsou zejména přesné informace o příjezdech vlaků a automobilních proudů z týlu frontu. Úkoly vyplývající ze zpřesněného plánu práce celé směny ukládá starší dispečer podřízeným dispečerským složkám, jimž slouží jako jeden z podkladů pro zpracování zpřesněného plánu práce jejich směny.

Dispečeri všech složek dispečerského aparátu týlu armády nařizují výkonným orgánům provedení každého úkolu vydaním t. zv. dispečerského rozkazu. Dispečerské rozkazy se vydávají po pojítkách a zapisují se do knihy vydaných dispečerských rozkazů. Všechny rozkazy dispečera musí být jasné, přesné a stručné, aby je bylo možno rychle a správně pochopit a splnit. Příjemce musí rozkaz opakovat a poté, když má dispečer jistotu, že jeho rozkaz byl správně pochopen, nařídí jeho provedení.

Základním úkolem staršího dispečera týlu armády je zabezpečit prostřednictvím celého dispečerského aparátu týlu armády splnění plánu přísunu a odsunu. Předchází jeho narušování, a když již byl narušen, odstraňuje následky tohoto narušení. Podřízení dispečerů jsou povinni hlásit včas staršímu dispečerovi všechny okolnosti, které by mohly mít vliv na splnění plánu přísunu a odsunu. Zároveň jsou povinni učinit všechna opatření k tomu, aby doprava všeobecně probíhala podle tohoto plánu. V podrobnostech je doprava řízena podle zpřesněných plánů práce.

Úroveň a účinnost opatření dispečerů závisí na jejich pohotovosti a bystrosti, na správném pochopení situace v daném okamžiku, jakož i na správném odhadnutí možností jejího dalšího vývoje. Základní opatření dispečerského aparátu týlu armády k zabezpečení splnění plánu přísunu a odsunu mohou být na př.

- změna osy pohybu proudu, nařízení objížďky,
- změna rychlosti proudu,
- změna délky pobytu proudu ve vyčkávacím prostoru,
- nařízení přednostního vypravení proudu,
- změna počtu vozidel v proudu,
- změna nakládacích a vykládacích míst.

K rychlému usměrňování proudů dispečery prostřednictvím regulačních orgánů na AVAS by bylo účelné vybavit velitele proudu osobní radiovou stanicí typu RF pracující na stejné vlně jako radiové stanice téhož typu, jimiž by byly vybaveny regulační orgány na AVAS. Toto opatření by umožňovalo rychlé provedení vzájemné informovanosti velitelů proudů a regulačních orgánů bez zastávek celého proudu.

Práva a povinnosti vedoucích dispečerů týlu armády

Starší dispečer týlu armády

Starší dispečer týlu armády plní tyto hlavní úkoly:

- řídí a koordinuje práci všech dispečerů týlu armády s hlediska potřeb materiálního, technického a zdravotnického zabezpečení vojsk armády,
- zabezpečuje plynulost a hospodárnost dopravy tak, aby byly splněny úkoly uložené plánem přísunu a odsunu,
- kontroluje činnost dispečerů a dává jim rozkazy týkající se plnění plánu přísunu a odsunu. Vzhledem na změny situace nařizuje provedení změn v tomto plánu, a to podle okolností buď z vlastní iniciativy nebo po schválení náčelníkem týlu (náčelníkem štábu týlu) armády,
- odpovídá začasné předání všech rozhodnutí vydávaných náčelníkem týlu armády (nebo jinými oprávněnými náčelníky) po dispečerské síti,
- v součinnosti s náčelníkem OVD dává provoznímu dispečerovi AZZ základní směrnice pro spolupráci s dispečery železniční dopravy v AZZ,
- hodnotí práci celého dispečerského aparátu týlu armády, hlásí dosažené výsledky náčelníkovi štábu týlu armády a využívá jich k zlepšení práce dispečerů.

Provozní dispečer AZZ je podřízen náčelníkovi AZZ. Je náčelníkem směny dispečerů AZZ a odpovídá za jejich práci ve všech otázkách týkajících se plnění plánu práce AZZ. Dispečer železniční dopravy v AZZ (podřízen náčelníkovi OVD armády) jsou povinni ze všech sil a

s využitím všech možností pomáhat provoznímu dispečerovi AZZ k úspěšnému splnění plánu práce AZZ.

Provozní dispečer AZZ plní tyto hlavní úkoly:

- řídí práci AZZ podle pokynů náčelníka AZZ a staršího dispečera týlu armády tak, aby byl splněn plán práce AZZ,
- řídí práci podřízených dispečerů a spolupracuje s dispečery železniční dopravy,
- zabezpečuje plynulé přejímání proudů přijíždějících do AZZ a plynulé odevzdávání proudů odjíždějících z AZZ na výměnných místech na AVAS a FVAS,
- kontroluje a urychluje nakládku a vykládku a dbá o hospodárné využívání dopravních prostředků, pracovních sil a mechanizačních prostředků,
- organizuje provoz na silniční síti AZZ,
- podle pokynů staršího dispečera týlu armády informuje velitele proudů o všech údajích týkajících se doprovodu přiděleného k obraně a ochraně proudů,
- kontroluje vedení stanovených dokumentů dispečera AZZ, odstraňuje překážky v jejich práci a dbá o stále zlepšování jejich výkonu,
- hodnotí práci své směny a hlásí dosažené výsledky náčelníkovi AZZ a staršímu dispečerovi týlu armády.

Dopravní dispečer na AVAS je podřízen náčelníkovi AVAS. Přímou řídí pohyb dopravních proudů na AVAS podle plánu přísunu a odsunu a podle pokynů staršího dispečera štábu týlu armády. Zajišťuje prostřednictvím úsekových dopravních dispečerů a regulačních orgánů na AVAS včasný a plynulý pohyb automobilních proudů, předchází jejich zpoždění, jakož i zácpy na AVAS. Všechny rozkazy, týkající se dopravy na AVAS mohou být vydávány jen prostřednictvím dopravního dispečera AVAS. Dopravní dispečer musí dokonale ovládat svou práci, být iniciativní a musí být schopen rychle a správně řešit obtížné dopravní problémy. Dopravní dispečer AVAS zabezpečuje pohyb proudů od okamžiku jejich převzetí na výměnném místě na AVAS až do okamžiku jejich odevzdání orgánům vojenského týlu.

Dopravní dispečer AVAS plní tyto hlavní úkoly:

- zabezpečuje v souladu s plánem přísunu a odsunu pohyb dopravních proudů po AVAS,
- činí předvídatelné a včas taková opatření, která řeší potíže vznikající v dopravě,
- neustále sleduje pohyb všech proudů po AVAS a má stále přehled o zatížení AVAS,
- dává rozkazy týkající se plynulosti dopravy podřízeným úsekovým dopravním dispečerům a informuje je včas o dopravní situaci,
- při vyhlášení poplachu usměrňuje proudy do předem připravených rozptylových prostorů a zabráňuje zácpám na komunikacích,
- podle potřeby vydává velitelům proudů rozkazy prostřednictvím regulačních orgánů na AVAS.

Odsunový dispečer ANZ je podřízen náčelníkovi POS a přímo řídí odsun raněných z vojenského týlu do nemocnic ANZ a z ANZ do FNZ, a to všemi druhy dopravních prostředků. Kromě toho zabezpečuje

pohyb raněných uvnitř prostoru ANZ. Odsunový dispečer se ve své práci řídí plánem odsunu, pokyny staršího dispečera a náčelníka POS. Náčelník zdravotnického oddělení armády řídí činnost odsunového dispečera ANZ prostřednictvím staršího dispečera štábu týlu armády.

Odsunový dispečer ANZ plní tyto hlavní úkoly:

- podle požadavků náčelníků zdravotnické služby divisi vysílá zdravotnické odsunové prostředky k divisním obvazistům a u staršího dispečera štábu týlu zabezpečuje odsun lehce raněných vracejícími se prázdnými dopravními prostředky,
- pečuje o včasné přistavení, naložení a odjezd zdravotnických vlaků a letuček,
- organizuje provoz na silniční síti uvnitř ANZ,
- zabezpečuje dopravu raněných k letištním plochám zdravotnického letectva a dbá o jejich plynulý odsun,
- vede přehled o počtu volných lůžek v jednotlivých nemocnicích ANZ a podle pokynů náčelníka POS dbá o jejich stejnoměrné zaplňování,
- stále sleduje a vede záznamy o plnění plánu odsunu raněných od vojenského a do frontového týlu,
- vyžaduje odsun raněných z ANZ prostředky frontu,
- předkládá staršímu dispečerovi štábu týlu armády hlášení o postupu odsunu raněných,
- provádí manévr zdravotnickými odsunovými prostředky.

Hodnocení práce dispečerů

Po skončení každé směny přijme náčelník týlu armády nebo jím určený zástupce hlášení staršího dispečera štábu týlu armády. Starší dispečer podává hlášení o postupu plnění úkolů uložených plánem přísunu a odsunu, a to zejména v těchto otázkách:

- počet vlaků a automobilních proudů, které přijely do AZZ,
- počet automobilních proudů a vlakových letuček odeslaných z AZZ do vojskového týlu,
- počet vlaků a automobilních proudů vyložených do skladů AZZ,
- počet vlaků a automobilních proudů odeslaných do frontového týlu,
- mimořádné události a jaká opatření byla učiněna,
- plnění plánu přísunu a odsunu, a nebyl-li splněn, příčiny jeho neplnění,
- průběh dopravy pro AVAS,
- postup odsunu raněných z vojskového týlu a počet raněných odsunutých do frontového týlu.

Podle takto získaných zpráv zhodnotí náčelník týlu nebo zástupce jím určený práci směny dispečerů a nařídí provést opatření k odstranění nedostatků a překážek.

Ke konci každého plánovacího období se hodnotí plnění plánu přísunu a odsunu za uplynulých 24 hodin. Toto zhodnocení provádí náčelník týlu armády osobně za přítomnosti náčelníka štábu týlu armády, náčelníků oddělení štábu týlu, náčelníků zásobovacích služeb, staršího dispečera, po případě i dalších orgánů týlu armády podle rozhodnutí náčelníka týlu. Výsledky plnění plánu přísunu a odsunu hlásí náčelník týlu veliteli armády.

Zhodnocování práce dispečerů přispívá k nahromadění zkušeností a zlepšuje připravenost celého dispečerského aparátu. Výsledky zhodnocení práce dispečerů jsou též jedním z podkladů pro práci politických pracovníků týlu armády.

Organisace dispečerského spojení v týlu armády

Dispečerské spojení je základním spojením v týlu armády. Plní zároveň úkoly velitelského spojení a spojení pořádkové služby v týlu armády. Z toho důvodu bude spojovací síť týlu armády silně zatížena hovory všech druhů a provoz na této síti musí být proto přísně organisován náčelníkem štábu týlu armády.

Starší dispečer týlu armády musí mít zabezpečeno nepřetržité spojení s dopravními dispečery na AVAS, s provozním dispečerem AZZ (ČOAZZ), s odsunovým dispečerem ANZ a s dispečerským aparátem týlu frontu.

Závěr

Jedním z hlavních úkolů týlu armády je řízení dopravy. Základní metodou řízení dopravy je dispečerský systém, který zahrnuje

- řízení dopravy a nakládky v prostoru AZZ,
- řízení pohybu dopravních proudů po AVAS a
- řízení odsunu raněných.

Dispečerský systém řízení dopravy umožňuje okamžité přizpůsobování veškeré dopravy v týlu armády rychle se vyvíjející situaci. Tím vytváří předpoklady pro včasné materiální, technické a zdravotnické zabezpečení vojsk armády. Náčelník týlu armády je stále informován o dopravní situaci, což je důležitou podmínkou pro jeho rychlé a účelné rozhodování.

Dispečerský aparát týlu armády pracuje nepřetržitě ve směnách. Přímou, pohotovostně a operativně řídí práci všech orgánů týlu zúčastněných při dopravě. Postup plnění uložených úkolů soustavně kontroluje a po ukončení směny hodnotí práci směny. Zjištěných výsledků využívá k stálému zlepšování práce dispečerského aparátu týlu armády.